

Dr. sc. **Marinko Đ. Učur**, redoviti profesor
Pravni fakultet
Hahlić 6, 51000 Rijeka

Konvencija međunarodne organizacije rada broj 179 (1996) o posredovanju pri zapošljavanju pomoraca i popunjavanju posada

Sažetak

Naglašena specifičnost radnopravnih odnosa pomoraca zahtijeva posebno reguliranje, poseban postupak i sadržaj njihovog realiziranja i nadzora provedbe brojnih pravnih normi različitih kvalifikacija. Može se istaći da su norme međunarodnog karaktera, a posebno one sadržane u konvencijama Međunarodne organizacije rada (MOR-a, ILO, ITO), cjelovitije i jasnije od normi nacionalnog prava, a pogotovo onog heteronomne naravi.

U Republici Hrvatskoj nema posebnog zakonskog niti podzakonskog propisa koji uređuje posredovanje u zapošljavanju pomoraca. Nema niti točne evidencije o broju pomoraca (zaposlenih, nezaposlenih, povremeno zaposlenih ili onih koji su to prestali biti i zaposlili se u drugim djelatnostima). Najmanje je onih (do 8.000) koji se zapošljavanju posredovanjem Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, a gotovo 80% pomoraca pronalazi posao samostalno ili putem nelegalnih posrednika ili nazovi «agencija».

Ratifikacijom Konvencije MOR-a (ILO, ITO) broj 179 (1996) o posredovanju pri zapošljavanju i raspoređivanju (kretanju) pomoraca, nastoji se uvesti reda u organiziranje privatnih i javnih službi za posredovanje u zapošljavanju, što je sadržaj ovoga rada.

Ključne riječi: konvencija, posredovanje pri zapošljavanju, tržište rada, uvjeti rada.

1. Uvod

Prema odredbama članka 139. st. 1. Ustava Republike Hrvatske «Hrvatski sabor potvrđuje međunarodne ugovore koji traže donošenje ili izmjenu zakona, međunarodne ugovore koji financijski obvezuju Republiku Hrvatsku».¹ To je pravna (ustavna) osnova i za donošenje Zakona o potvrđivanju konvencije o zapošljavanju i raspoređivanju pomoraca br. 179 (1996).²

Dana 30. lipnja 1992. godine Republika Hrvatska je postala članicom Međunarodne

¹ Ustav Republike Hrvatske, NN, br. 41/01. proč. tekst i 55/01. (ispravak)

² Zakon o potvrđivanju Konvencije o zapošljavanju i raspoređivanju pomoraca iz 1996. godine.

organizacije rada (MOR-a, ILO, ITO), te tako (i odlukama Vlade Republike Hrvatske) preuzela u svoj pravni sustav konvencije (kao međunarodne ugovore) koje je sklopila i kojima je pristupila SFRJ, koje nisu u suprotnosti s Ustavom i pravnim poretkom Republike Hrvatske...».³ Tako su preuzete (notificirane) određene konvencije MOR-a i postale sastavni dio unutarnjeg pravnog poretka Hrvatske (po pravnoj snazi iznad zakona)».⁴

Brojne konvencije i preporuke MOR-a odnose se na pomorce (zaštitu njihovog fizičkog i duhovnog integriteta u cilju humanizacije uvjeta rada pomoraca). O pitanjima koja se tiču minimalnih uvjeta za rad pomoraca raspravlja se na posebnoj zasjedanju MOR-a, posvećenom isključivo problemima rada pomoraca.⁵ Tekstovi konvencija ... objavljeni u službenim glasilima država prednica važe i primjenjuju se kao službeni tekstovi do objave službenih tekstova tih konvencija na hrvatskom jeziku u Narodnim novinama – Međunarodni ugovori.

Konvencije MOR-a o pomorcima imaju specifičan sadržaj, a odnosi se na: uvjete rada, uvjete života i osiguranja pomoraca; nezaposlenost i osiguranje od nezaposlenosti; zajednička tijela brodara i pomoraca, te države u zapošljavanju i pomoći za blagostanje pomoraca; sadržaj ugovora o zapošljavanju i poštivanje temeljnih načela radnoga prava.

2. Konvencija o posredovanju pri zapošljavanju i raspoređivanju (kretanju) pomoraca br. 179 (1996)

Dana 8., odnosno 22. listopada 1996. na osamdeset i četvrtoj sjednici Opće konferencije, Međunarodna organizacija rada usvaja Konvenciju o posredovanju pri zapošljavanju i raspoređivanju (kretanju) pomoraca (179) (1996).⁶ Ta Konvencija revidira Konvenciju o namještanju pomoraca iz 1920. godine.⁷

Nadležno ministarstvo dužno je «formalnu ratifikaciju» te Konvencije priopćiti Generalnom direktoru MOR-a radi registracije, nakon čega ona obvezuje Republiku Hrvatsku. U skladu s odredbama članka 9. st. 2. Konvencije, ona će stupiti na snagu «dvanaest mjeseci od datuma kad generalni direktor registraciju obavi («nakon datuma registracije njezine ratifikacije»). Tada će nastupiti posljedice otkaza Konvencije o namještanju pomoraca, 1920. godine.

³ - Ustavna odluka o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske, NN 31/91.;
- Zakon o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora, NN 53/91.

⁴ Ustav Republike Hrvatske, cit. članak 140.

⁵ Notificirane konvencije su br. 7, 8, 9, 16, 22, 53, 56, 69, 73, 74, 91, 109. Kasnije su ratificirane i druge.

⁶ Recruitment and Placement of Seafarers Convention, 1996, ILO 179

⁷ Isto: čl. 7.

Konvencija 179. iz 1996. revidira Konvenciju o namještanju pomoraca iz 1920. godine. Prilikom njezine izrade i usvajanja uzete su u obzir odredbe drugih konvencija i preporuka MOR-a koje se najizravnije odnose na zapošljavanje i raspoređivanje pomoraca, pravilnije rečeno, na posredovanje pri zapošljavanju i kretanju pomoraca.⁸

2.1. Sadržaj Konvencije

Sadržaj Konvencije raspoređen je (bez dijelova) u 15 (petnaest) članaka i uređuje

ova pitanja i odnose: pitanje posredovanja pri zapošljavanju pomoraca, sustav i davanje ovlasti pravnim osobama koje se bave posredovanjem pri zapošljavanju pomoraca, nadzor nad radom tih osoba, obveze i odgovornosti osoba, tvrtki, institucija, agencija ili drugih organizacija «u javnom ili privatnom sektoru» koje se bave zapošljavanjem pomoraca u ime poslodavaca ili raspoređivanjem pomoraca kod poslodavaca».

Konvencija se odnosi na sve osobe «koje ispunjavaju uvjete da budu zaposlene ili angažirane u bilo kojem svojstvu na pomorskom brodu...».

2.1.1. Definicije pojmova

Najznačajniji pojmovi u ovoj Konvenciji su nadležno tijelo, služba za zapošljavanje, brodovlasnik i pomorac. Radi potpunijeg i pravilnijeg tumačenja sadržaja Konvencije date su ove definicije navedenih pojmova (za potrebe ove Konvencije):

Nadležno tijelo – «znači ministar, imenovani službenik, vladin odjel ili drugo tijelo koje ima ovlasti donositi propise, naredbe ili druge upute koje imaju snagu zakona glede posredovanja pri zapošljavanju i raspoređivanja (kretanja) pomoraca.»

Imajući u vidu da snagu zakona po Ustavu Republike Hrvatske ima samo propis (s takvim imenom) kojega donosi Hrvatski sabor, ta definicija je ekstenzivna pa je uputnije govoriti o propisu ili aktu koji ima snagu propisa. Sadržaj toga propisa odnosio bi se

⁸ - Konvencija br. 22 o ugovoru o najmu mornara, Geneva, 1926. (o zaposlenju); Konvencija o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organiziranje br. 87 (1948.); Konvencija i Preporuka o službama za zapošljavanje (1948.); Konvencija o pravu na organiziranje i kolektivno pregovaranje 98 (1949.); Preporuka o zapošljavanju pomoraca (na stranim plovilima) iz 1958., Preporuka o zapošljavanju pomoraca (tehnički razvoj) iz 1970.; Konvencija o minimalnoj starosnoj dobi iz 1973.; Konvencija i Preporuka o neprekidnosti zaposlenja (pomoraca) iz 1976. godine; Konvencija o trgovačkoj plovidbi (minimalni standardi) iz 1976.; Konvencija o povratku pomoraca u domovinu (revidirana) iz 1987. i Konvencija o ispitivanju rada (pomoraca) iz 1996.

- Konvencija UN o pravu mora iz 1982. godine stupila je na snagu 16. studenog 1994. godine.

na posredovanje pri zapošljavanju i kretanju pomoraca.

Služba za zapošljavanje ili raspoređivanje znači bilo koju osobu, tvrtku, instituciju, agenciju ili drugu organizaciju, u javnom ili privatnom sektoru, koja se bavi zapošljavanjem pomoraca u ime poslodavaca ili raspoređivanjem pomoraca kod poslodavaca (točnije rečeno – posredovanjem pri zapošljavanju i kretanju).

Vidi se da je riječ o fizičkim i pravnim osobama koje mogu obavljati, pod propisanim uvjetima, poslove posredovanja pri zapošljavanju. Zanimljiv je pojam raspoređivanje jer je on u Republici Hrvatskoj «rezerviran» za državne službenike, a u smislu Zakona o radu može se koristiti samo kao pravo poslodavca da u sklopu ugovora o radu i poslova i zadataka koje radnik na određenom mjestu obavlja, njemu raspoređuje (daje) poslove. U svakom drugom slučaju potrebna je odluka o otkazu ugovora o radu s ponudom zaključivanja novog ugovora. «Poslodavac ima pravo pobliže odrediti mjesto i način obavljanja rada, poštujući pritom prava i dostojanstvo radnika.»⁹ Zato treba tumačiti da je riječ o kretanju pomorca kod poslodavca (odnosno poslodavaca).

Brodovlasnik je vlasnik broda ili bilo koja druga organizacija, ili osoba, kao što je poslodavac, agent ili zakupoprimalac, koja je preuzela odgovornost za upravljanje broda od brodovlasnika i koja je preuzimanjem takve odgovornosti pristala preuzeti sve popratne obveze i odgovornosti.

To je u skladu s Međunarodnim kodeksom upravljanja sigurnošću (ISM Code).

Prema odredbama članka 5 Pomorskog zakonika,¹⁰ pojam brodar određen je kao fizička ili pravna osoba koja je kao posjednik broda nositelj plovidbenog pothvata, s tim što se pretpostavlja, dok se ne dokaže protivno, da je brodar osoba koja je u upisnik brodova upisana kao vlasnik broda. Pojam poslovođa broda jest fizička ili pravna osoba koja upravlja poslovanjem i/ili tehničkim održavanjem broda i/ili popunjavanjem broda posadom. Kompanija jest fizička ili pravna osoba koja je preuzela odgovornost za upravljanje brodom od vlasnika broda i koja je preuzimanjem takve odgovornosti preuzela ovlasti i odgovornosti sukladno Međunarodnom pravilniku o upravljanju sigurnošću (ISM Pravilnik).

Pomorac je bilo koja osoba koja ispunjava uvjete da bude zaposlena ili angažirana u bilo kojem svojstvu na pomorskom brodu «osim na vladinim brodovima koji se koriste u vojne ili netrgovačke svrhe».

⁹ Zakon o radu, NN 38/95, 54/95, 65/95, 17/01, 82/01, 114/03, 30/04 i 137/04 (pročišćeni tekst) i to čl. 7. i 121. (proč. teksta) odnosno čl. 3. i čl. 114. ZOR s izmjenama i dopunama.

¹⁰ Pomorski zakonik, NN 181/2004.

2.1.2. Osnovni ciljevi Konvencije

Osnovni ciljevi Konvencije su pružanje odgovarajuće pravne zaštite pomorcima u odnosima posredovanja pri zapošljavanju.

Način ostvarivanja toga cilja uređen je u sadržaju Konvencije.

Detaljno se uređuju uvjeti pod kojima određene fizičke i pravne osobe mogu obavljati poslove posredovanja pri zapošljavanju. Iako Konvencija omogućava liberalizaciju posredovanja pri zapošljavanju, propisani su strogi uvjeti za to. Liberalizacijom se želi omogućiti pomorcima da lakše dođu do posla na svjetskom tržištu rada uz određene garancije i zaštitu njihovih prava.

Zahtjeve utvrđuje država zakonom i drugim propisima. Jedan od uvjeta jest «da uprava i osoblje službe za posredovanje pri zapošljavanju i namještanje pomoraca ima adekvatnu naobrazbu i odgovarajuće znanje o pomorstvu».

Ostali uvjeti mogu se odnositi na neosuđivanost, nepostojanje mjere zabrane obavljanja djelatnosti, posjedovanje odgovarajućeg prostora i opreme za obavljanje djelatnosti i dr.¹¹

Nacionalni propis mora urediti sustav ovlasti za rad privatnih službi za posredovanje pri zapošljavanju i raspoređivanje (kretanje) pomoraca. Njima se izdaju dozvole, potvrde ili drugi oblik ovlasti i radić će «na državnom području države članice isključivo» u skladu s time. Taj sustav (postojećih ili onih koje će se osnovati) će se utemeljiti, održavati, preinačiti ili mijenjati «jedino nakon konzultacija s predstavnicima brodovlasnika i pomoraca», a «Neće se poticati pretjerano širenje ovakvih privatnih službi» (članak 2. st. 2. Konvencije). Time se naglašava socijalni dijalog.

Osnivanje službi za zapošljavanje prvenstveno ima za cilj uređivanje posredovanja pri zapošljavanju pomoraca na brodovima stranih poslodavaca, jer «ništa u ovoj Konvenciji neće utjecati na pravo članice da primijeni svoje zakone i propise glede zapošljavanja i raspoređivanja pomoraca na brodove koji plove pod njezinom zastavom» (članak 2. st. 3. Konvencije).

Konvencija ne nameće obvezu utemeljenja sustava za rad privatnih službi za zapošljavanje i raspoređivanje pomoraca (članak 2. st. 1. pod b) Konvencije.

Države i dalje ništa ne sprječava da održe javne službe za posredovanje pri zapošljavanju i raspoređivanju pomoraca u sklopu određene politike sa svrhom da zadovolje potrebe pomoraca i brodovlasnika «bilo da ta služba čini dio ili je usklađena s javnom službom za posredovanje pri zapošljavanju svih radnika i poslodavaca» (čl. 2. st. 1. pod a) Konvencije).

Politika države (socijalna politika), odnosno politika rješavanja problema nezaposlenosti i povećanja zaposlenosti i kretanja pomoraca dio je politike koja s odnosi

¹¹ Vidi: Pravilnik o obavljanju djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem izvan Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, NN 96/02

na druge poslodavce i radnike (općenito), pa će i to biti razlogom za opredjeljenje za osnivanje i rad specijaliziranih ili zajedničkih (općih) službi za posredovanje pri zapošljavanju.

U odredbama članka 1., stavka drugog Konvencija sugerira «u mjeri koja se smatra provedivom» da se odredbe Konvencije primijene na ribare ili pomorce koji rade na pomorskim mobilnim obalnim jedinicama. O tomu odlučuje nadležno tijelo, a najbolje bi bilo da se to uredi uredbom Vlade ili (eventualno) pravilnikom ministarstva nadležnog za pomorstvo. Bez obzira kojim aktom se to uređivalo, donosilac propisa dužan je «konzultirati predstavnike organizacija vlasnika ribarskih brodova i ribara ili vlasnika pomorskih mobilnih odobalnih jedinica i pomoraca koji plove na takvim jedinicama».¹²

2.1.3. Ovlasti, prava i odgovornosti subjekata

2.1.3.1. Ovlasti države

Konvencija naglašava garanciju osnovnih ljudskih prava za pomorce «uključujući sindikalna prava».¹³

Država «na temelju nacionalnih zakona ili primjenljivih propisa» obvezuje se da će osigurati da se pomorcima ne naplaćuju naknade ili drugi troškovi posredovanja pri zapošljavanju ili pružanju drugih usluga zapošljavanja.

Posredovanje ne plaća pomorac.

U troškove posredovanja ne ulaze troškovi koje snosi pomorac, a odnose se na: troškove obveznog zdravstvenog pregleda (ako ga na taj pregled, u skladu s propisima države, ne upućuje poslodavac), troškovi potvrda, osobnih putnih dokumenata i nacionalne pomorske knjižice.¹⁴

¹² Pomorski zakonik – cit.: definira «pomorski objekt» kao objekt namijenjen za plovidbu morem (plovni objekt), ili objekt stalno privezan ili usidren na moru (plutajući objekt), odnosno objekt u potpunosti ili djelomično ukopan u morsko dno ili položen na morsko dno (nepomični odobalni objekt). Zakon daje definiciju «nepomičnog odobalnog objekta», pa bi suprotno od te definicije bio ovaj drugi «pomični odobalni objekt» (čl. 5. pod 2) i 14)).

¹³ «Ništa u ovoj Konvenciji neće ni na koji način dovesti u pitanje mogućnost pomorca na korištenje osnovnih ljudskih prava, uključujući sindikalna prava» - Konvencija: članak 3

¹⁴ - Pravilnik o utvrđivanju opće i posebne zdravstvene sposobnosti radnika i sposobnosti radnika za obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada, NN 3/84, 55/85, 25/92.

- Pravilnik o pomorskim knjižicama, odobrenjima za ukrcaje i nadležnosti lučkih kapetanija za izdavanje, NN 4/98, 103/98, 23/99.

- Konvencija – cit.: članak 4. st. 1.a)

Država određuje «da li i pod kojim uvjetima službe za posredovanje pri zapošljavanju i raspoređivanju pomoraca mogu zapošljavati ili raspoređivati pomorce u inozemstvu». U tom smislu može se sugerirati da to bude prihvaćeno u propisima u Republici Hrvatskoj, što bi rezultiralo većom zaštitom u dostupnosti mjesta na brodovima drugih država na svjetskom tržištu rada. Država bi na taj način postavila ovlasti organizacija za posredovanje pri zapošljavanju, ali i njihovu odgovornost nakon nadzora («strogog nadzora»), tih službi.¹⁵

Država mora propisati («specificirati») taksativnim normiranjem «uzimajući u obzir pravo na privatnost, te potrebu zaštite tajnosti», uvjete pod kojima se osobni podaci pomoraca mogu staviti u postupak od službe za posredovanje pri zapošljavanju i raspoređivanju pomoraca, uključujući skupljanje, pohranjivanje, sjedinjenje i priopćavanje takvih podataka strankama» (članak 4. st. 1. pod c) Konvencije).

Država propisuje uvjete ukidanja ili povlačenja datih dozvola, potvrda i drugih ovlaštenja službama za posredovanje pri zapošljavanju «u slučaju kršenja odgovarajućih zakona i propisa».

Koji će uvjeti biti i kako će se realizirati (potvrdama, dozvolama, privremeno i dr.) poslove službe za posredovanje pri zapošljavanju i raspoređivanju pomoraca, utvrđuje država, tako da ih specificira «kao i sankcije koje se primjenjuju u slučaju kršenja tih uvjeta» (članak 4. st. 1. pod d) i e) Konvencije).

Država je dužna osigurati da nadležno tijelo «strogo nadzire sve službe za posredovanje pri zapošljavanju i raspoređivanju».

Nadležno tijelo, u postupku izdavanja ili obnavljanja dozvola, potvrda ili sličnih ovlaštenja, utvrđuje i ih izdaje isključivo nakon provjere da li odnosna služba za posredovanje pri zapošljavanju i raspoređivanju pomoraca ispunjava zahtjeve propisane zakonom i drugim propisom države.

Država mora osigurati da nadležno tijelo zabrani službama «upotrebu sredstva, mehanizama ili propisa sa svrhom da spriječe ili uskrate pomorcima dobivanje posla».

Država će propisati uvjet da službe (i da to provjerava nadležno tijelo) «usvoje mjere koje osiguravaju, u najvećoj mogućoj mjeri, da poslodavac ima sredstva za zaštitu pomoraca od prisilnog iskrcavanja u nekoj stranoj luci». U tom smislu upućuje se i na odgovarajuće odredbe Zakona o radu i Pomorskog zakonika.¹⁶

¹⁵ Posredstvom službi za zapošljavanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i Područne službe Rijeka i Split, u 2002. godini zaposleno je samo 1.150 pomoraca, a tijekom 2003. njih 482. (Hrvatski sabor, Zagreb, P.Z. 291.).

¹⁶ Zakon o radu – cit. u čl. 9 («Dužnost poštivanja propisa u svezi s radnim odnosom») i Pomorski zakonik (cit.) odredbe članka 138-142. (troškovi repatrijacije i dr.)

Država propisuje poseban sustav zaštite «putem osiguranja ili neke odgovarajuće jednakovrijedne mjere», kao bi se naknadio pomorcu novčani gubitak «koji može proizaći kao posljedica propusta službe u ispunjavanju svojih obveza prema njima» (članak 4. st. 2. pod f) Konvencije).

2.1.3.2. Prava i odgovornosti službi za posredovanje pri zapošljavanju i raspoređivanju (kretanju) pomoraca

Na temelju uredne registracije, slijedi realizacija poslova službe za posredovanje pri zapošljavanju i raspoređivanju pomoraca s brojnim obvezama. Odnose se na:

- 1) uvođenje, ažuriranje i čuvanje registra «svih pomoraca koje su zaposlili ili rasporedili», a u svrhu pregleda staviti «na raspolaganje nadležnom tijelu»;
- 2) osiguranje (uz dokaze) da svaki pomorac kojega su zaposlile ili rasporedile posjeduje kvalifikaciju i da ima potrebne dokumente «koji su mu potrebni za odnosni posao»;
- 3) osiguranje da svi ugovori o radu, formom i sadržajem budu u skladu «s primjenljivim zakonima i propisima i kolektivnim ugovorima» (oni koji će njihovim posredovanjem biti zaključeni);
- 4) obaviještenost pomorca o pravima i obvezama koje imaju na radu i u svezi s radom, po ugovoru o radu, «prije i tijekom postupka zapošljavanja»;
- 5) mogućnost i pravo pomorca da mu služba osigura da odgovarajućim mehanizmom ispitaju svoje ugovore o radu i njihov sadržaj «prije i nakon potpisivanja te da pomorci dobiju svoj primjerak ugovora o radu»;
- 6) «Sve službe za posredovanje pri zapošljavanju i raspoređivanju pomoraca ispitat će i odgovoriti na svaku primjedbu koja se odnosi na njezine aktivnosti, te će nadležno tijelo obavijestiti o bilo kojoj neriješenoj primjedbi»;
- 7) obvezu službe da prosljedi primjedbe koje se odnose na radne i životne uvjete na brodovima nadležnom tijelu.

2.1.3.3. Pravni odnosi drugih subjekata

Konvencija je, prvenstveno, namijenjena pomorcima koji će status zaposlenog steći putem službi za posredovanje pri zapošljavanju i raspoređivanju, onako kako se budu osnivale prema propisima države. No, ona se odnosi i na brodovlasnike i zapovjednike, čije se obveze i odgovornosti ne smiju smanjivati ovom Konvencijom (članak 5. st. 3. Konvencije).

Pomorci mogu, u skladu s drugim konvencijama i univerzalnim vrelima prava, nacionalnim propisima, kolektivnim ugovorima i autonomnim aktima poslodavca te ugovorom o radu podnositi zahtjeve i prigovore u vezi s ostvarivanjem prava na radu i u svezi s radom jer «ništa u ovoj Konvenciji ne sprječava pomorca da podnese kakvu primjedbu izravno nadležnom tijelu» (članak 6. st. 4. Konvencije).

2.1.3.4. Neka postupovna pitanja

Konvencija se, nakon ratifikacije, može otkazati nakon perioda od deset godina od datuma prve registracije, a otkaz neće imati učinka prije isteka godine dana od datuma njegove registracije. Za Republiku Hrvatsku znači danom registracije ratifikacije ove Konvencije obvezu na njeno poštivanje deset godina plus godina otkaznog roka (ako do otkaza dođe), odnosno nastavno narednih deset godina i tako redom (članak 10. Konvencije i članak 102. Povelje UN), sve do eventualnog usvajanja nove Konvencije i postupka njezine ratifikacije (ako do njega dođe), a ako ne «Ova Konvencija u svakom slučaju ostat će na snazi u svome sadašnjem obliku i sadržaju za one članice koje su je ratificirale, a nisu ratificirale izmijenjenu Konvenciju».

3. Zaključak

3.1. Od 1919. godine, nezaposlenost je za Međunarodnu organizaciju rada bilo pitanje od prioritetnog značenja. Konvencijom broj 2 (1919) o nezaposlenosti MOR nastoji izbjeći nezaposlenost i popraviti njezine posljedice. Države su obvezne nadzirati, informirati i sugerirati o mjerama poduzetim ili će se poduzeti u cilju borbe protiv nezaposlenosti. Države moraju uspostaviti sustav besplatnih javnih službi (biroa) za zapošljavanje, pod kontrolom centralnih vlasti. Sustav treba biti organiziran na suradnji države, poslodavca i radnika. Rad službi mora biti usklađen na području cijele države. Korištenje usluga službi od poslodavaca i radnika treba biti dobrovoljan, bez obzira je li služba javna ili privatna, a one međusobno trebaju surađivati bez lukrativnih interesa.¹⁷

3.2. Prema Konvenciji 111 (1958) o diskriminaciji u odnosu na zaposlenje i zanimanje «svaka osoba ima pravo pristupa službama za izbor zanimanja i zaposlenja».¹⁸

Prema Konvenciji broj 122 o politici zapošljavanja (1964), «Svaka država mora odabrati metode koje su primjerene opsegu primjerenom nacionalnim uvjetima», za postizanje ciljeva pune zaposlenosti.¹⁹

Republiku Hrvatsku obvezuje Konvencija 143 (1975) o migracijama u uvjetima zloupotrebe te o unapređenju jednakih mogućnosti i tretmana radnika migranata, jer se radi o poštovanju osnovnih ljudskih prava svih radnika migranata, ali izričito piše da se ona ne odnosi na pomorce.²⁰

¹⁷ Konvenciju br. 88 (1948) nije ratificirala Republika Hrvatska.

¹⁸ Konvencija 111 (1958) o diskriminaciji u odnosu na zaposlenje i zanimanje, NN – Međunarodni ugovori, 2/94.

¹⁹ Konvencija 122 (1964) o politici zapošljavanja, NN – Međunarodni ugovori 11/00.

²⁰ Konvencija 143 (1975) o migracijama u uvjeti zloupotrebe te o unapređenju jednakih mogućnosti i tretmana radnika migranata, NN 53/91.

3.3. Konvencije MOR-a koje se odnose na pomorce su u svom sadržaju (ali i u postupku donošenja) specifične i uređuju: uvjete rada, uvjete života i osiguranja pomoraca, nezaposlenost i osiguranje protiv nezaposlenosti, zajednička tijela brodarica i pomoraca, te države u zapošljavanju i pomoći za blagostanje pomoraca, sadržaj ugovora o zapošljavanju pomorca, poštivanje načela slobode rada i prava rada, te prava na rad i druga pitanja.

U Konvenciji 22 precizno se utvrđuje ugovor o najmu (zapošljavanju) i njegov sadržaj (pravo pomorca da se upozna s njegovim sadržajem, zabrana sadržaja suprotnog konvenciji ili nacionalnom zakonodavstvu i dr.). Ratifikacijom ove Konvencije 179 prestaje se primjenjivati Konvencija broj 22.

Prema Konvenciji broj 9 (1930) o namještanju mornara posebna odredba je da namještanje (kretanje, zapošljavanje ili radno angažiranje) pomoraca može biti obavljano od fizičke osobe, društva ili ustanove, ali ne u lukrativnom cilju niti predmetom trgovine, a namještanje (kretanje) može izazvati od mornara ma kog broda nagradu (posrednu ili neposrednu). Oni koji rade na poslovima posredovanja moraju biti pod kontrolom javne vlasti, a osobe koje obavljaju te poslove trebaju imati «praktično pomorsko iskustvo».²¹

Pravo repatriiranja pomoraca uređeno je posebnom Konvencijom br. 23 (1926), a naknada za nezaposlenost u slučaju gubitka zbog brodoloma Konvencijom br. 8 (1920).²²

Dakako, u obveze službe za posredovanje u zapošljavanju ulazi i potpuno informiranje pomorca o plaćama, radnom vremenu na brodu i brojnom stanju posade²³, o smještaju posade²⁴, plaćenom odmoru²⁵ i drugima.²⁶

3.4. Konvencija (179, iz 1996.) uređuje pitanja posredovanja u zapošljavanju pomoraca, pa je bilo adekvatnije dati i takav u prijevodu naziv Konvencije. Riječ je o posrednoj vezi službe koja je registrirana za posredovanje između te službe i pomorca koji traži posao ili ga želi promijeniti (ako je već zaposlen kod jednog poslodavca). Posredovanje pri zapošljavanju ima potpuno drugi sadržaj, od zapošljavanja (započinjanja s radom nakon uredne pravne osnove).

Posao posredovanja pri zapošljavanju mogu, po Konvenciji, obavljati radnici koji imaju odgovarajuću školsku spremu i iskustvo u pomorstvu.

²¹ Konvencija br. 9 (1930), NN – Međunarodni ugovori 2/94

²² NN – Međunarodni ugovori 2/94

²³ Konvencija 109 (1958), NN – Međunarodni ugovori 2/94

²⁴ Konvencija 92 (1949), NN – Međunarodni ugovori 2/94

²⁵ Konvencija 91 (1949), NN – Međunarodni ugovori 2/94.

²⁶ UČUR, Marinko, Pomorsko radno pravo, Pravni fakultet Rijeka, 2000.; UČUR, Marinko, Radnopravni status pomoraca, Pravni fakultet Rijeka, 2003.

U tom smislu potrebno je mijenjati (dopuniti) Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti te provedbene propise iz te oblasti.²⁷ Novoosnovane službe za posredovanje pri zapošljavanju pomoraca imat će složene obveze i terete. Dio tih poslova, u skladu sa zakonom, obavljale su Područne službe HZZ u Rijeci i Splitu, ali, nažalost, neadekvatno. Ovo specifično područje treba urediti posebno: registar svih pomoraca koje je posredovanjem služba zaposlila kod poslodavca s kojim je posredovala; potrebno je koristiti poznato i već propisom utvrđeno nazivlje (brodar, poslovođa broda, kompanija, poslodavac).

3.5. Postojećim oblicima (agencije i sl.) koji obavljaju sve poslove treba zabraniti rad do usklađivanja s ovom Konvencijom, odnosno Zakonom o njenom ratificiranju. «Svakoj osobi moraju se osigurati besplatne usluge javnih službi za zapošljavanje.»²⁸ Poslovi se koordiniraju na razini države.

3.6. Sindikat pomoraca Hrvatske je nezaobilazan subjekt u ovim odnosima.

Marinko Đ. Učur

The International Labour Organization International Convention no. 179 on Recruitment and Placement of Seafarers, 1996

Summary

The accentuated specific features of work and legal relations concerning seafarers require specific statutory regulation in addition to specific procedures and contents concerning their realisation as well as supervision of implementation of a series of different sorts of legal standards. It might be worth mentioning here that the international standards, and particularly the ones contained in the ILO International Conventions, are characterized by an advanced degree of integrality and clearness in stipulation than those provided for by the national law, and especially the heteronomous one. There are no specific either statutory or subordinate regulations in the Republic of Croatia governing

²⁷ Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, NN 32/2002, 86/02, 114/03, 115/03; Pravilnik o obavljanju djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem izvan Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, NN 96/02, 159/04; Statut Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, NN 86/03.

²⁸ Europska povelja o osnovnim socijalnim pravima radnika, NN 37/91.

the recruitment of seafarers. There are no precise records kept on their number either (concerning employed, unemployed, temporarily employed, or retrained seafarers employed in other industries). Seafarers recruited through Croatian Employment Bureau represent the lowest recruitment rate (below 8,000), whereas those employed either through their own arrangements or through unlawful 'manning agents' have been leading with 80%.

Once adopted, the ILO International Convention No. 179 on Recruitment and Placement of Seafarers, 1996 has been aimed at bringing the activity of both private and public manning agencies under control, which has been the subject dealt with in this paper.

Key words: convention, recruitment and placement of seafarers, labour market, working conditions

Convenzione dell'organizzazione internazionale del lavoro n° 179 (1996) sulla mediazione di collocamento al lavoro e smistamento (movimentazione) dei marittimi

Sommario

L'accentuata specificità dei rapporti legislativi di lavoro riguardo i marittimi richiede una particolare regolamentazione, una speciale procedura per la loro attuazione e un efficace controllo sull'applicazione delle numerose norme legislative che riguardano le molteplici qualifiche. È necessario rilevare come le norme a carattere internazionale, in particolare quelle contenute nella convenzione dell'Organizzazione Internazionale del Lavoro (OIL, ILO, ITO) denotano una completezza e chiarezza superiore alle norme del diritto nazionale, ed in particolare le norme di natura eteronoma.

Nella repubblica di Croazia non esiste una prescrizione di legge particolare o un atto legislativo subordinato che regolasse la mediazione di collocamento al lavoro dei marittimi. Non si ha neppure una precisa evidenza del numero di marittimi (occupati, disoccupati, temporaneamente occupati o coloro che hanno trovato occupazione in altre attività).

Il numero di coloro che trovano un'occupazione tramite l'Ente di collocamento in Croazia è minimo (raggiunge le 8000 unità), mentre quasi l'80% dei marittimi si procaccia un'occupazione in modo autonomo o tramite mediatori illegali, le cosiddette agenzie.

Con la ratifica della Convenzione dell'OIL (ILO, ITO) N° 179 (1996) sulla mediazione di collocamento e smistamento (movimentazione) dei marittimi si cerca di mettere ordine nell'organizzazione dei servizi pubblici e privati che fungono da intermediari per la collocazione al lavoro e la sua importanza è argomento del saggio

Parole chiave: convenzione, mediazione al collocamento al lavoro, movimentazione, mercato del lavoro, condizioni di lavoro